

3. Parygin B.D. Sotsialnaya psihologiya. Problemy metodologii, istorii i teorii/ B.D. Parygin. – Sankt-Peterburgskiy gumanitarniy universitet. – Spb, 1999.- 592s.
4. Passov E. Kommunikativnyj metod obucheniya inoyazychnomu govoreniyu / Passov E.– М.: Prosveshchenie, 1991.– 222 s.
5. Petrovskaya L.A. Kompetentnost v obschenii. Sotsialnopsihologicheskij trening. – М.: Izd-vo Mosk. un-ta, 1989.
6. Rozvytok dialohichnogo movlennya na urokakh inozemnoyi movy v navchal'nykh zakladakh I–II rivniv akredytatsiyi. – [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://ua.textreferat.com/referat-13212.html>.
7. Sura N.A. Navchannya studentiv universytetu profesiyno oriyentovanomu spilkuvannu inozemnoyu movoyu. – Luhans'k: Vyd-vo Skhidnoukrayins'koho NU im. V. Dalya, 2008. – 126 s.
8. Hartmut Aufderstraße. Heiko Bock. Mechthild Gerdes. Themen aktuell 1. Kursbuch. Max Hueber Verlag. 2004.- 160 S.
9. Mark Foley. Diane Hall. New Total English. Elementary Students' Book. –Pearson Longman 2011. – 160 p.

УДК 372: 37. 035

DOI 10.31652/2415-7872-2019-57-37-41

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

С. І. Семчук

У статті розкрито проблему використання комп'ютерних технологій в освітньому процесі дошкільної установи. Проаналізовано сучасні погляди науковців щодо означеної проблеми. Визначено особливості впливу комп'ютерних технологій на становлення особистості дитини-дошкільника. Описано форми впливу комп'ютерних технологій на становлення особистості дитини дошкільного віку та виділено ознаки Інтернет-залежності в молодого покоління. Виокремлено функції, які виконують комп'ютерні технології в суспільстві: комунікативну, ідеологічну, культурно-освітню, рекламно-довідкову, рекреативну.

Ключові слова: комп'ютерні технології, освітній процес, заклади дошкільної освіти, інформаційна компетентність.

THE USE OF COMPUTER TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF PRESCHOOL EDUCATION

S. Semchuk

The article describes the problem of using computer technologies in the educational process of a pre-school institution. The modern viewpoints of scientists on the problem are analyzed. The peculiarities of the influence of computer technologies on the development of the preschool child personality are determined. The forms of the influence of computer technologies on the formation of the personality of preschool age child are described. The factors of Internet dependence in the younger generation are highlighted. The functions performed by computer technologies in society such as communicative, ideological, cultural-educational, advertising and reference, recreational are singled out. Cognitive function is associated with the expansion of general awareness of the younger generation; educational – with the dissemination and consolidation of knowledge about the surrounding reality; educational – with the formation of universal humanistic values and contributes to the spiritual enrichment of the individual. The advantages of spreading computer technologies are highlighted. They include the following: virtual education, mobile telephones-radios, Internet auctions, new subcultures that have appeared on the Internet. The negative consequences of Internet development are mentioned. It was noted that informatization of preschool education is an integral part of society informatization. It reflects the general tendencies of the globalization of world processes of development and acts as the determining information and communication basis of education and harmonious development of the child personality. There were mentioned the components of information competence of a personality such as a system of notions on computer science, computer literacy, an appropriate style of thinking.

Key words: computer technologies, educational process, pre-school education institutions, information competence.

Одне із основних завдань освітнього процесу закладів дошкільної освіти в сучасних умовах полягає не стільки в накопиченні різноманітної інформації засобами комп'ютерних технологій, скільки в засвоєнні соціокультурного досвіду побудови людських стосунків і на цій основі збагачення уявлень дітей про довкілля.

Культурними формами становлення особистості в процесі виховання й освіти є, поряд з дитячими іграми – комп'ютерні технології. Потрібно зазначити, що комп'ютерні технології є потужним інструментом впливу на становлення особистості дитини дошкільного віку. Підрастаюче покоління ХХІ століття, яке не володіє комп'ютерною технікою, можна порівняти з особистістю минулого століття, яке не вміє, ні читати, ні писати.

Проблема використання сучасних інформаційних та комп'ютерних технологій у педагогічному процесі, висвітлена в роботах учених (Р. Вільямса, Б. Гершунського, В. Глушкова, А. Єршова, К. Маклін, Ю. Машбиця, С. Пейперта, Є. Полат та ін.). Науковці стверджують, що впровадження комп'ютерних технологій у практику навчання є однією з форм підвищення ефективності освітнього процесу.

Проблемою розробки й використання комп'ютерних технологій навчання займалися вчені (Н. Апатова, А. Верлань, М. Головань, А. Гуржій, Ю. Дорошенко, М. Жалдак, Ю. Жук, І. Іваськів, В. Лапінський, В. Мадзігон, Д. Матро, Н. Морзе, С. Раков, Ю. Рамський, І. Роберт, П. Ротаєнко, В. Руденко, М. Семко, О. Християнінов).

Технології комп'ютеризованого навчання досліджували вчені (А. Ашероф, А. Довгялло, О. Савельєв, О. Молибог та зарубіжні – Г. Клейман, Н. Краудер, С. Пейперт, В. Скіннер) [7, с. 404].

Підготовка дітей дошкільного віку до сприйняття інформації з комп'ютерного екрану, формування у них комп'ютерної культури й інформаційної компетентності в реаліях сьогодення постає як нова соціально значуща проблема.

Використання комп'ютерних технологій в освітньому просторі – це не примха, а жорстка вимога сьогодення. З одного боку, комп'ютерні технології надають дитині-дошкільнику можливість навчатися, знаходити джерела інформації, виховувати самостійність і відповідальність при одержанні нових знань, розвивати дисципліну інтелектуальної діяльності. З іншого, комп'ютерні технології здійснюють негативний вплив на молоде покоління.

Мета статті полягає у з'ясуванні проблеми використання комп'ютерних технологій у освітньому процесі закладу дошкільної освіти та у визначенні особливостей їхнього впливу на становлення особистості дитини-дошкільника зокрема.

У нашій країні процес комп'ютеризації навчання та виховання розпочався нещодавно. Це пов'язане з появою комп'ютерів нового покоління і масовим впровадженням їх у дошкільні та навчальні заклади різних типів і рівнів акредитації.

Виникнення в 50-х роках ХХ століття і поступове поширення комп'ютерних технологій, відчутно змінило ситуацію в освітньому та культурному житті суспільства, істотно вплинуло на становлення особистості загалом та дітей дошкільного віку, зокрема.

Формами впливу комп'ютерних технологій на становлення особистості дитини-дошкільника є: 1) трансляція інформації про культуру та її репродукція; 2) власні творчі, продуктивні можливості комп'ютерних технологій; 3) естетична функція. Окремі спеціалісти вважають, що принаймні половина людства формує свої погляди під впливом комп'ютерних технологій [4, с. 291].

Комп'ютери та їх програмне забезпечення надали людству величезні можливості для отримання різнобічної інформації в найкоротші терміни. Винахід комп'ютера ознаменував собою перехід людства від моделювання, посилення фізичних можливостей і функцій людини до моделювання і посилення її інтелектуальних можливостей [4, с. 290].

Загальновідомо, що від народження діти не володіють здатністю критично мислити. Цю здатність необхідно формувати протягом тривалого періоду. Усі події та явища, що оточують дитину, стають звичними і сприймаються як норма. Це пов'язано із недостатнім життєвим досвідом дитини. Комп'ютерні ігри формують відповідні характери [7, с. 14].

Психологи-дослідники вважають, що комп'ютерні технології дають молодому поколінню більше можливостей для активного розрядження, ніж пасивного вбирання емоційних вражень біля екрана монітору. Між тим науковці довели, що у великих дозах комп'ютерні технології приводять до накопичення хронічного стресу з усіма негативними для організму дітей наслідками [1, с. 111].

Комп'ютерні технології формують віртуальний світ підростаючого покоління, де уявне, створене фантазією і виражене символічною комп'ютерною мовою, засвоюється і переживається як справжнє, де боротьба комп'ютерно персоніфікованих сил добра і зла, правди і кривди, любові і відрази сприймається «правдиво». Комп'ютер є формотворенням здатності пережити уявне як справжнє, як засіб засвоєння і перетворення в «неорганічну природу» людського в людині і основ моральності, людських почуттів і моральних переживань, власне того, що зветься сумлінням. Діти дедалі більше залежать від комп'ютерів та проводять усе більше часу перед монітором.

Психологи (К. Янг та Ф. Сарасота) у 2001 році заявили, що діти дошкільного віку особливо підпадають під вплив Інтернет-залежності. І особливо насторожує те, що кількість користувачів цього віку невпинно зростає. Посилаючись на дослідження Кімберлі Янг, В. Бондаровська та Н. Пов'якель виділили такі ознаки Інтернет-залежності в молодого покоління:

- ейфорія (піднесений стан) від перебування в Інтернеті;
- відмова від харчування та сну заради розваг в Інтернеті;
- багатогодинне просиджування в Інтернеті;
- погіршення пам'яті й уваги;

- нехтування інтересів рідних, близьких та друзів заради перебування в Інтернеті ;
- роздратованість від того, що хтось або щось не дає змоги користуватись Інтернетом [2, с. 21].

У сучасному світі особистість дитини з раннього дитинства опиняється в оточенні техносфери, істотною частиною якої є комп'ютерні технології. Сучасні комп'ютерні технології виконують певні функції в суспільстві, а найважливішими серед яких є:

- 1) комунікативна (функція спілкування);
- 2) ідеологічна, пов'язана з прагненням впливати на світосприйняття та ціннісні орієнтації молодшої аудиторії, на її свідомість, ідеали, мотивацію поведінки тощо;
- 3) культурно-освітня (трансляція в суспільстві культурних цінностей, виховання на зразках загальнонародської культури, а отже, сприяє індивідуальному розвитку);
- 4) рекламно-довідкова, спрямована на задоволення практично-утилітарних потреб особистості;
- 5) рекреативна, пов'язана зі світом розваг, зняття напруження, отримання задоволення [6, с. 48–72].

Зауважимо, що це нормативні функції. Але якщо йдеться про функціонування комп'ютерних технологій, які впливають на становлення особистості дошкільника, то слід вказати на пізнавальну, освітню та виховну функції. Пізнавальна функція пов'язана з розширенням загальної інформованості молодого покоління; освітня – з розповсюдженням та закріпленням знань про навколишню дійсність; виховна – з формуванням загальнонародських гуманістичних цінностей та сприяє духовному збагаченню особистості.

Сьогодні все частіше почали говорити про гіпнотичний вплив комп'ютерних технологій на свідомість дитини-дошкільника. Комп'ютерні технології виконують також релаксаційну функцію, заповнюючи час відпочинку дітей, формують потреби, що не співвідносяться з можливостями їхнього задоволення. Нова картина світу, що формується в молодого покоління завдяки комп'ютерним технологіям, призводить до певних змін у психології: змінюється механізм сприйняття світу, виникають специфічні ціннісні орієнтації, несподівані способи самореалізації особистості [5, с. 116].

Аналізуючи сучасний стан постіндустріального суспільства, ми з усією впевненістю можемо констатувати, що комп'ютерні технології, виконуючи зазначені функції, з одного боку, сприяють засвоєнню та утвердженню нових норм життя, з іншого – фальсифікована, необ'єктивна інформація. Головним наслідком комп'ютерних технологій стала доступність величезних масивів інформації [4, с. 289].

У сучасних наукових джерелах широко висвітлюються переваги поширення комп'ютерних технологій – віртуальна освіта, мобільні телефони-радіоприймачі, Інтернет-аукціони, нові субкультури, що виникли в мережі Інтернет. Водночас широко обговорюються й негативні наслідки розвитку мережі Інтернет:

- 1) страхи перед інформаційною війною, втрата державного суверенітету, засилля порнографії та її згубна дія на розум і почуття юних відвідувачів мережі Інтернет;
- 2) страшні історії про захоплення найбільших банків, усебічну поінформованість терористів у справах своїх майбутніх жертв [3, с. 10].

У світлі цього С. Лемсон зазначає таке, що «діти привчаються до думки, що страхи та насилля – це норма, побоюються стати жертвою злочинця і найменше спроможні допомогти жертві злочину. Вони зростають більш агресивними і жорстокими» [9, с. 25].

Слушною є і думка А. Федорова про те, що «медіа показують дітям велику кількість лякливих образів, які викликають страх. Більшість з них ймовірно діти ніколи б не побачили в реальному житті» [8, с. 47].

Сучасним дошкільникам необхідна не лише ґрунтовна інформаційна підготовка. Не менш важливою є естетична готовність сприйняти, відчутти соціально-психологічну атмосферу епохи, оцінити її здобутки. У цьому вбачається розуміння необхідності створення належної бази, пов'язаної з удосконаленням культури почуттів, взаємин, потреб, без яких не можна соціалізувати особистість, здатну усвідомити цінності людського буття, красу природи, мистецтва, суспільних відносин, зрештою, самої людини.

Інформатизація дошкільної освіти є невід'ємною складовою інформатизації суспільства, відображає загальні тенденції глобалізації світових процесів розвитку, виступає як визначальний інформаційний і комунікаційний базис освіти та гармонійного розвитку особистості.

Основою інформаційної культури особистості є знання про інформаційне середовище, закони його функціонування та розвитку; вміння орієнтуватися в безмежному просторі різноманітних повідомлень і даних, раціонально використовувати засоби сучасних комп'ютерних технологій для задоволення інформаційних потреб. Всі ці трансформаційні процеси розкривають актуальне поняття компетентності особистості.

В основу концепції «інформаційної компетентності» покладено ідею виховання компетентної людини, яка не лише має необхідні знання, високі моральні якості, а й уміє діяти адекватно у відповідних ситуаціях, застосовуючи набуті ним із комп'ютерних технологій знання і беручи на себе відповідальність на певну діяльність.

Складовими інформаційної компетентності є:

- система уявлень про інформатику (знання про інформаційне середовище, закони його функціонування, уміння орієнтуватися в інформаційних потоках);
- комп'ютерна грамотність (уміння працювати з комп'ютером, навички користувача, здатність використовувати допоміжні апаратні засоби);
- відповідний стиль мислення.

Проблема впливу комп'ютерних технологій на становлення дитини-дошкільника тісно переплітається з іншими аспектами її життя: індивідуальним розвитком, навичками користування комп'ютером, впливом батьків, спілкуванням з групою однолітків, виховною роботою вихователів. Ця проблема тісно пов'язана зі складною системою цінностей, яка реалізується в процесі соціалізації.

Комп'ютер сьогодні посідає значне місце в освітньому процесі. Він є засобом оптимізації навчальної діяльності дошкільників і розвитку їхньої інформаційної компетентності, своєрідним «інтелектуальним знаряддям». Комп'ютер як інструмент діяльності формує у дітей передумови теоретичного мислення, здатність свідомо обирати спосіб дії та працювати самостійно в індивідуальному темпі. У процесі роботи на комп'ютері розвиваються особистісні якості, які в майбутньому житті сприятимуть реалізації потенціалу особистості дитини та дадуть їй змогу почуватися компетентною.

Застосування комп'ютерних технологій в закладі дошкільної освіти створює умови для:

- формування у дітей здатності орієнтуватися в інформаційних потоках довкілля;
- опанування практичних засобів роботи з інформацією на рівні вікових можливостей;
- формування вміння обмінюватися інформацією за допомогою сучасних технічних засобів, що сприятиме досягненню успіху в будь-якій діяльності в сучасному інформаційному суспільстві.

З інтеграцією комп'ютерних технологій в освітній процес з'являються можливості розширення його змістового наповнення. Навчальна інформація при цьому стає доступнішою для сприймання дошкільниками.

Отже, створення сприятливих умов для набуття дітьми інформаційної компетентності та соціального досвіду під впливом комп'ютерних технологій, є одним із найважливіших педагогічних завдань дошкільної освіти.

Протягом дошкільного віку дитина вчиться орієнтуватися на вимоги і стандарти дорослих – рідних, вихователів. Суттєвий вплив здійснює група однолітків (дитяче співтовариство), членом якої є сама дитина. Особливого значення набуває процес інформування, який забезпечує діяльність і розвиток особистості та за своєю сутністю має формувальний вплив на особистість дитини-дошкільника, про що ми вже вище зазначали. Процес інформування за своїми функціями та структурою близький до педагогічного процесу ДНЗ. Вважаємо, що при певних умовах формувальний ефект впливу комп'ютерних технологій на становлення особистості дитини-дошкільника може бути підсилений і, відповідно, стати соціально ціннісним і особистісно визначальним.

Використання комп'ютерної техніки в освітньому процесі ЗДО позитивно впливає на соціалізацію дітей. Тож комп'ютер має входити в життя молодого покоління через гру, конструювання, художню творчість та інші види символіко-модельовальної діяльності. Як показують дослідження Л. Венгера, Л. Виготського, П. Гальперіна, В. Давидова, М. Поддякова, у дитини до п'яти років повністю розвивається символічна функція наочно-образного мислення, що є основним показником рівня розумового розвитку дитини в цьому віці. Саме тому, вже починаючи із середнього дошкільного віку, дитина здатна свідомо обирати спосіб дії, сприймати особливі умови, що запропоновані комп'ютерною технологією.

Працюючи на комп'ютері, дошкільник має справу з наочними екранними образами, які він наділяє символічним, ігровим значенням, переходячи в такий спосіб від звичних практичних дій з предметами до дії з ними в образному (модельному, символічному) плані. Опановуючи комп'ютерні технології, у дитини формуються передумови теоретичного мислення, що характеризуються усвідомленим вибором способу дії для розв'язання поставленого завдання. До того ж діти, які вміють користуватися комп'ютером, більше підготовлені до мисленої діяльності, розвиток якої є запорукою успішного навчання в школі.

Застосування в закладі дошкільної освіти комп'ютерних технологій в органічному поєднанні з традиційними засобами виховання сприяє підвищенню загальної якості виховання, розвитку творчої особистості. Але тут визначальними є компетентність вихователя щодо предмета навчання й застосовуваних ним методів та засобів, а також розвивальний зміст комп'ютерних програм.

Комп'ютер сам собою не відіграє жодної ролі за відсутності загальної концепції його використання в дошкільній освіті, програмно-методичного забезпечення, яке відповідає завданням розвитку, виховання і навчання дитини та психофізіологічним можливостям.

Отже, комп'ютер – це насамперед засіб діяльності дитини. Інформаційний потік здійснює вплив на формування системи знань й емоційну сферу сприйняття дитини, тому необхідно широко використовувати комп'ютерні технології в навчанні. Тому, організовуючи ознайомлення дошкільника з комп'ютерними

технологіями, педагог має ставити в центрі уваги саму дитину. Саме ці орієнтири націлюють педагогів на комплексну реорганізацію умов перебування дитини в дошкільному навчальному закладі.

Подальше дослідження планується провести у напрямі розробки й теоретичного обґрунтування інтегрованої моделі формування інформаційної компетентності дітей дошкільного віку засобами комп'ютерних технологій навчання.

Література

1. Бовть О. Б. Комп'ютерні ігри та дитяча агресивність: випадковий взаємозв'язок чи прикра закономірність? / О. Б. Бовть // Педагогіка і психологія. – 2002. – № 1–2. – С. 110–116.
2. Бондаровська В. М. Людина у світі інформаційно-комунікаційних технологій / В. М. Бондаровська, Н. І. Пов'якель // Психолог. – № 25 (169). – 2005. – С. 5–9.
3. Бондаровська В. М. У мережі інтернет: психологічні, етичні, культурологічні проблеми / В. М. Бондаровська, Н. І. Пов'якель, // Психолог. – № 25 (169). – 2005. – С. 10–15.
4. Гуревич Р. С. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях: навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ і слухачів інститутів післядипломної освіти / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія. – Київ: «Освіта України». – 2006. – 390 с.
5. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: монографія. А. М. Богуш, Л. О. Варяниця, Н. В. Гавриш та інші. Луганськ: Альма-матер, – 2006. – 368 с.
6. Прохоров Е. П. Введение в теорию журналистики / Е. П. Прохоров. – Москва. – 1995. – 172 с.
7. Сарапулова Є. Чим шкідливі «Том і Джеррі»? / Є. Сарапулова // Дошкільне виховання. – 2003. – № 11. – С. 21–23.
8. Федоров А. В. Школьники и компьютерные игры с «экраным насилием» / А. В. Федоров // Педагогика. – 2004. – № 6. – С. 45–49.
9. Lamson S. R. Media Violence Has Increased the Murder Rate / S. R. Lamson, C. Wekesser (ed.). – Violence in the Media. San Diego. – 1995. – P. 25.

References

1. Bovt O. B. Kompiuterni hry ta dytiacha ahresyvniat: vypadkovyi vzaiemozviazok chy prykra zakonimnist? / O. B. Bovt // Pedagogika i psykholohiia. – 2002. – # 1–2. – S. 110–116.
2. Bondarovska V. M. Liudyna u sviti informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii / V. M. Bondarovska, N. I. Poviakel // Psykholoh. – # 25 (169). – 2005. – S. 5–9.
3. Bondarovska V. M. U merezhi internet: psykholohichni, etychni, kulturolohichni problemy / V. M. Bondarovska, N. I. Poviakel, // Psykholoh. – # 25 (169). – 2005. – S. 10–15.
4. Hurevych R. S. Informatsiino-telekomunikatsiini tekhnolohii v navchalnomu protsesi ta naukovykh doslidzhenniakh: navchalnyi posibnyk dlia studentiv pedagogichnykh VNZ i slukhachiv instytutiv pislidyplomnoi osvity / R. S. Hurevych, M. Yu. Kademiia. – Kyiv: «Osvita Ukrainy». – 2006. – 390 s.
5. Dity i sotsium: Osoblyvosti sotsializatsii ditei doshkilnoho ta molodshoho shkilnoho viku: monohrafiia. A. M. Bohush, L. O. Varyaniysia, N. V. Havrysh ta inshi. Luhansk: Alma-mater, – 2006. – 368 s.
6. Prohorov E. P. Vvedenie v teoriyu zhurnalistiki / E. P. Prohorov. – Moskva. – 1995. – 172 s.
7. Sarapulova Ye. Chym shkidlyvi «Tom i Dzhherri»? / Ye. Sarapulova // Doshkilne vykhovannia. – 2003. – # 11. – S. 21–23.
8. Fedorov A. V. SHkol'niki i kompyuternye igry s «ehkrannym nasiliem» / A. V. Fedorov // Pedagogika. – 2004. – № 6. – S. 45–49.
9. Lamson S. R. Media Violence Has Increased the Murder Rate / S. R. Lamson, C. Wekesser (ed.). – Violence in the Media. San Diego. – 1995. – P. 25.